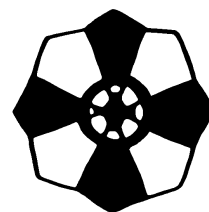

SPÅNGA BYGDEN

Nr 97

Maj 2006

Spånga Fornminnes- och Hembygdsgille

SPÅNGA BYGDEN

Utges av Spånga Fornminnes- och Hembygdsgille, som tillhör Stockholms läns Hembygdsförbund. Utkommer med fyra nummer om året.

Redaktion

Inga-Britt Häggström, Agne Holmer, Hans Lennbom, Leif Lennbom, Carin Ljung

Innehåll

Följ med på skidutflykt till Hässelby och Blackeberg 1931!	3
Pionjärer, visionärer, uppfinnare i Solhem, Spånga	8
Gilletts årsstämma 5 mars 2006	11
Öppet hus på Nälsta gård	15
Nya medlemmar	16

Omslagsbild: Soldater vid Akalla.

Spånga Fornminnes- och Hembygdsgille

Box 3303 163 03 SPÅNGA

Plusgiro 26 50 62-0

Adress till Nälsta gård: Rättar Vigs väg 95, Spånga

Hemsida: www.hembygd.se/stockholm/spanga

Följ med på en skidutflykt till Hässelby och Blackeberg 1931!

av Carin Ljung

Den framstående orienteraren Folke Thörn började 1930 att skriva lördagskrönikor i *Stockholms Tidningen* under rubriken "I skog och mark". Där gav han tips på lämpliga söndagspromenader i trakterna runt Stockholm. Redan året efter samlades de första artiklarna i en bok med titeln "50 vandringar i Stockholms omgivning" som gavs ut 1931.

Här vill vi gärna återge en vandring med sträckningen Spånga - Hässelby - Nockeby - Ålsten. Den företogs ursprungligen den 21 mars 1931 och eftersom det var en snörik vinter det året gjordes vandringen på skidor. Mycket kan vi känna igen och mycket är obekant – känner alla till Blackebergs frimurarbarnhem, och var låg den Konsumbutik det talas om i början? Är det manne Kälvesta-Konsum på dåvarande Hässelbyvägen och är vägen de svänger in på Viltorpsvägen (tidigare Vilavägen)? Det är många frågor, men nu lämnar vi ordet till Folke Thörn själv:

"Det var i sanning många år sedan vi hade en sådan idealisk vårvinter, som denna mars månad bjudit oss på. Vintern har dröjt sig kvar med vita snömassor och bister nattkyla, medan dagarna oftast bjudit på strålände solsken och en lockande, vårblå himmel. Men dagsmejan gör sig allt tydligare gällande, och jag fruktar för att detta kanske blir den sista söndagen vi kunna utnyttja skidorna för längre utflykter. Men - även om gatorna se så torra ut, att man knappt kan föreställa sig att någon snö finnes kvar ute i markerna, så kan jag tala om att tillgången på snö i skogarna fortfarande är mer än tillräcklig. Och om det också går en smula trögt i solskenet mitt på dagen, så njuta vi å andra sidan i dubbel måtto av detta ljuvliga väder.

Tåg avgå till Spånga (från Stockholms Central) kl. 8.04, 8.20, 8.35, 9.35 och 11, (tiderna gälla vinterhalvåret 1930-31). Enkel biljett kostar 65 öre.

Promenaden blir endast 13 à 14 km, men detta är nog tillräckligt i dessa dagar, då dagsmejan så kraftigt gör sig gällande.

Vi spänna på oss skidorna genast vid stationen och ta av vägen till Hässelby i sydvästlig riktning förbi de eleganta folkskolorna. När vi efter halvannan kilometer passerat konsumtionsföreningens gula hus, ta vi av till vänster vid första vägskälet, och vi äro säkert alls ej ledsna åt denna smula landsvägsåkning, ty som ingen skare nu bär oss, är det tämligen tungt att spåra. Alltså staka vi med glatt mod vidare på denna trevliga väg, och innan vi vet ordet av skymta vi

Hässelby vackra slottskupoler

och vi känna oss helt aktuella när vi nu beträda dess ägor, ty som bekant förvärvades detta komplex i tisdags av Stockholms stad, och det är alltså ej endast ur natursynpunkt som vi glädjas åt denna vackra egendom; ett visst lokalpatriotiskt intresse spelar också in - och en och annan skattedragare erinrar sig måhända att för varje kvadratmeter hans skida glider över, trampar han kr. 1.58 under fötterna!
Själva slottet är både vackert och imponerande, och de gamla park- och alléträden åstadkomma en värdig inramning till dess lysande vita längor.

Utan att vara fideikommiss har gården under snart trenne sekler varit i samma ätts ägo. Slottet, som är ett ståtligt minnesmärke från storhetstidens första skede, är uppfört av riksskattmästaren friherre Gustaf Bonde, och har som sagt, med undantag för åren 1856-75, tillhört familjen Bonde, dit det kom genom arv från släkten Bielke. De vita murarna hysa utsökta konstsamlingar av stort värde, antika möbler, tavel- och gravyrsamlingar samt den berömda Daphne-sviten av Beauvais-tapeter. I Suecia Antiqua är slottets utseende delvis helt olika det nuvarande. Ett högt, brant tak gav byggnaden ett mera imponerande utseende, och de kupolprydda flyglarna voro sammanbundna med en stenmur och bildade sålunda tillsammans med slottet en sluten borggård. En häftig eldsvåda 1721 raserade dock taket i vindsvåningen på corps de logiset, som vid den därvid följande restaureringen fick nuvarande utseende med frontespis. Den höga, ståtliga dubbeltrappan i granit betonar ställets ålderdomliga karaktär.

Men vi ha ej tid att dröja längre här. Tag vägen omedelbart till vänster om slottet, och denna för oss genom en vacker allé vidare fram i en angenäm, långsluttande dalsänka ner till Mälaren.

Och nu ta vi av till vänster utmed den vackra sjökanten, där branta bergspartier omväxla med idylliskt skogbeklädda sluttningar. Strax bortom Kanaan med det gröna badhuset landstiga vi och finna ett 50-tal meter upp en smal och trevlig väg, som slingrar sig fram till sågen vid Kvarnviken.

Här vika vi av åt höger över bäcken och följa en smal stig upp över backen och in i den vackra Blackebergs-skogen, som sedan åtskilliga år tillbaka tillhör Stockholms stad. Stigen söker sig fram i skydd av i sanning imponerande furor och granar - små backar liva upp terrängen här och där - och vi njuta i fulla drag av att ha funnit denna tilltalande väg. Men - nämn mig den fröjd som varar beständigt! Snart äro vi ute på en smal körväg igen, och minuten efter skymtar

Matsalen

Blackebergs frimurarebarnhem

genom skogens djupa grönska. Det ser både vackert och trivsamt ut och har ett härligt läge i södersluttning ner mot Mälaren. Vi avnjuta också denna sluttning och följa sedan en stig utmed skogskanten, och på mindre än fem minuter finna vi på vänster hand en trevlig övningsbacke, där jag livligt anbefaller en stunds uppehåll i och för övningar i skidteknik.

Så småningom fortsätta vi den ovanligt vackra och kuperade vägen fram över höjderna mot Nockeby. Vid det stora åkerfältet sticka vi snett över åt höger för att efter ytterligare ett skogsparti komma fram i stora backen ner mot Drottningholmsbron.

Här kan jag inom parentes nämna, att det lilla brokaféet tycks ha bra kaffe, åtminstone att döma efter de massor av skidor som på söndagarna kläda väggar och staket!

Men vi staka rätt över vägen - se upp för alla bilarna! - och fortsätta vår lilla trevliga väg, backe upp och backe ner. Och blott alltför snart susa vi ner för den långa backen strax invid spårvagnshållplatsen i Ålsten.”

Kapellet vid barnhemmet

Pionjärer, visionärer, uppfinnare i Solhem, Spånga

av Carl Henrik Kållberg

Det imponerande arbete som utförts av tre herrar inom mobiltelefonins uppfinnande och frammarsch bör ihågkommas i Spånga. Två av herrarna var bosatta i Solhem, nämligen Åke Lundquist, Skogsbacken och Sven-Olof Öhrvik, Vinstavägen.

Som framgår av följande intervju med professor Sven-Olof Öhrvik har deras arbete haft en avgörande internationell betydelse för Ericsson-koncernens utveckling.

Sven-Olof Öhrvik

Åke Lundqvist

Sven-Olof Öhrvik: ”Svenska radiobolaget (SRA) grundades 1917 som ett dotterbolag till Marconi, England. SRA ägnade sig de första åren åt att utveckla och tillverka rundradioapparater i en fastighet på Kungsholmen (Alströmergatan). Där fanns också rundradiostation där programmen producerades och sändes ut. Företaget övertogs i flera steg av Ericsson. Namnet byttes till Ericsson Radio Systems (ERA) och

verksamheten flyttades till Kista. Också Ericssons huvudkontor har flyttat från Midsommarkransen till Kista. Här finns nu också den tekniska ledningen. Koncernens huvudverksamhet är inriktad på olika verksamheter med anknytning till mobiltelefoni. Marconi ville inte ha något med detta att göra och sålde därför ut SRA till Ericsson. Nyligen har Ericsson tagit över de livskraftiga verksamhetsområdena hos Marconi och avvecklat resten.

Bakgrunden till mobiltelefonin var verksamheten under 1950-talet med kommunikationsradioutrustning för polis och taxi. Under 60-talet utvecklades de första automatiska mobiltelefonsystemen för kommunala verk. Mobilutrustningen var alldeles för klumpig och dyrbar för allmänt bruk. Vid denna tid började jag på SRA/ERA som chef för radioutvecklingen, till att börja med på Kungsholmen.

I samband med flyttningen till Kista blev Åke Lundquist VD. Åke lyckades övervinna koncernens motstånd mot att satsa på mobilradio, och fick fram betydande ekonomiska resurser för utvecklingen av mobiltelefonin. Vid denna tid var fast telefoni koncernens helt dominerande intresse.

I början på 80-talet introducerades det första automatiska mobiltelefonsystemet för allmänt bruk i de nordiska länderna - Nordisk Mobil Telefon (NMT). Utvecklingsarbetet leddes av Östen Mäkitalo på Televerkets utvecklingsavdelning. I samband härmed inleddes det mångåriga samarbetet mellan Televerket och ERA:s utvecklingsavdelningar.

Samarbetet inriktades snabbt mot att utveckla grundläggande teknologi för digital mobiltelefoni. Den valda systemlösningen vann i den europeiska tävlingen med deltagande av ett flertal olika förslag. Utvärderingen gjordes av en europeisk utvärderingsgrupp "Group Special Mobile (GSM). Genom att Ericssons systemlösning segrade fick Ericsson flera års försprång före konkurrenterna i andra länder och blev internationellt ledande inom området. GSM är fortfarande det dominerande systemet i världen och har vidareutvecklats med olika datatjänster. GSM kommer om några år att ersättas av en ny

världsstandard för mobiltelefoni, vars introduktion pågår för närvarande. NMT utnyttjades av 2% av Sveriges befolkning, nu har nästan alla vuxna mobiltelefon och andra tjänster än tal har blivit populära, t ex SMS (Short Message Service). Många har slutat att använda fasta telefonapparater.

För pionjärverksamheten inom mobiltelefoni tilldelade Styrelsen för Kungl. Tekniska Högskolan år 1994 Åke Lundquist, Östen Mäkitalo och Sven-Olof Öhrvik KTH:s Stora pris ur 1944 års donation för betydelsefull verksamhet för vårt lands framåtskridande."

Intervjun ägde rum i december 2005

KTH-pristagarna

Gillets årsstämma den 5 mars 2006

av Gösta Garberg

Glada och förväntansfulla kom många till Församlingshuset efter en spännande avslutning på årets Vasalopp. Drygt femtio medlemmar bänkade sig runt borden och fick uppleva en trevlig stund med bl a Evert Taube.

Trubaduren Sven Lilja, som många gånger har arbetat med Evert Taube, berättade och sjöng, och hans imitationer av Evert fick många av oss att le igenkännande vid hans framförande. Han fick oss också att sjunga eller tralla med i de välkända melodierna, och vi kunde kanske känna lite av den kommande våren och sommaren.

Sven Lilja

Före kaffet berättade åldermannen om de olika trycksaker som finns till försäljning i Nälsta gård. Han uppehöll sig särskilt vid en just i dagarna utkommen liten bok med titeln "Jag minns min barndoms Spånga" som fanns till försäljning på mötet. Carin Ljung har tagit fram tolv intressanta berättelser ur de 95 olika numren av Spånga-Bygden, och meningen är att Gillet ska överlämna ett antal exemplar till skolorna, främst i Spånga-Tensta, men också till nyinflyttade spångabor, så de kan få uppleva något av Spångas utveckling från främst 1900-talets första hälft. Boken kommer också att finnas till försäljning på Nälsta gård vid Öppet hus-söndagarna.

Därefter meddelades att vårutflykten blir lördagen den 13 maj till Mariefred för ett pris av 120 kronor per deltagare. Buss avgår klockan 10.00 från Församlingshuset. Detaljer om anmälningar och inbetalning av avgiften finns på Nälsta gård eller kan fås på telefon enligt anvisning i Spånga-Bygden nr 96.

Efter kaffepausen fick den gamle spångabon Lennart Rydberg ta över mikrofonen, och han berättade med hjälp av bilder om ångbåtens utveckling från tidigt 1800-tal då Samuel Owen började trafiken på Mälaren, och han visade att Spånga socken, som gränsade till Mälaren från Blackeberg över Kanaan och Riddersvik till Järfälla sockengräns, hade en hel del båttrafik, som t ex namn som Berghamns brygga och Kyrkhamn, visar. Man undrade bl a om någon ångbåtstrafik förekommit på Bällstaån / Spångaån, men troligt är att man ej kommit längre än till Bällstavikens inre del. Däremot har man ju färdats på andra sätt på sjöar och åar i flera tusen år.

Lennart Rydberg

Själva årsstämman vidtog efter föredraget, och när verksamhetsberättelsen gått igenom och Rådet beviljats ansvarsfrihet för det gångna året, genomfördes de sedvanliga valen.

Till ålderman på ett år omvaldes Gösta Garberg och som ledamöter omvaldes på två år Siv Jonsson, Hans Lennbom och Lil Rysanell samt nyvaldes på två år Krister Nordin.

Till granskningsmän omvaldes Harry Kårsjö och Britt Lundborg och som ersättare för dessa omvaldes Erik Johansson - alla på ett år.

Till valberedning omvaldes Clary Holmer och Kerstin Åslund och nyvaldes Nils Sundin - tillika sammankallande, samtliga på ett år.

Till slut vände sig åldermannen till de två som avböjt omval, nämligen Agne Holmer som ledamot och Inga Schüberg som valberedare, och framförde Gillets tack för det hängivna och positiva arbete som de under flera år lagt ner till Gillets bästa och önskade dem så småningom tillbaka till Gillets arbete i en eller annan form, varefter de erhöll både blommor och varma applåder.

Innan ordföranden kunde förklara årsstämman för avslutad tog stadsmannen Carin Ljung till orda och överlämnade Gillets hedersnål till Inga-Britt Häggström och Gösta Garberg ”för lång och trogen tjänst”. Ordföranden tackade de närvarande för visat intresse och med detta var årsstämman tillända efter en lång och innehållsrik dag.

Välkomna till Nälsta Gård

**Vi har Öppet Hus med kaffeservering
Kl. 13 - 16**

28 maj

12 juni

27 augusti

10 september

24 september

8 oktober

22 oktober

Nya medlemmar

Märta Billström, Vällingby

Annelie Eberhardt, Vällingby

Anne-Marie Forestam, Saltsjö-Boo

Karl-Erik Fridzén, Bromma

Maja Klockljung, Spånga

Karin Larsson, Vällingby

Sven Larsson, Vällingby

Rolf Mattsson, Järfälla

Håkan Serdén, Spånga

Lisbeth Serdén, Spånga

Eva Soelberg, Spånga

Bo Winnerby, Vällingby

Välkomna!

Medlemsavgiften: Kr 120:-, familjemedlemmar kr 20:-

ISSN 0281-5079